

Støtt og sikkert pløyer «Sandefjord»
ramsalte Atlanterhavsølger.

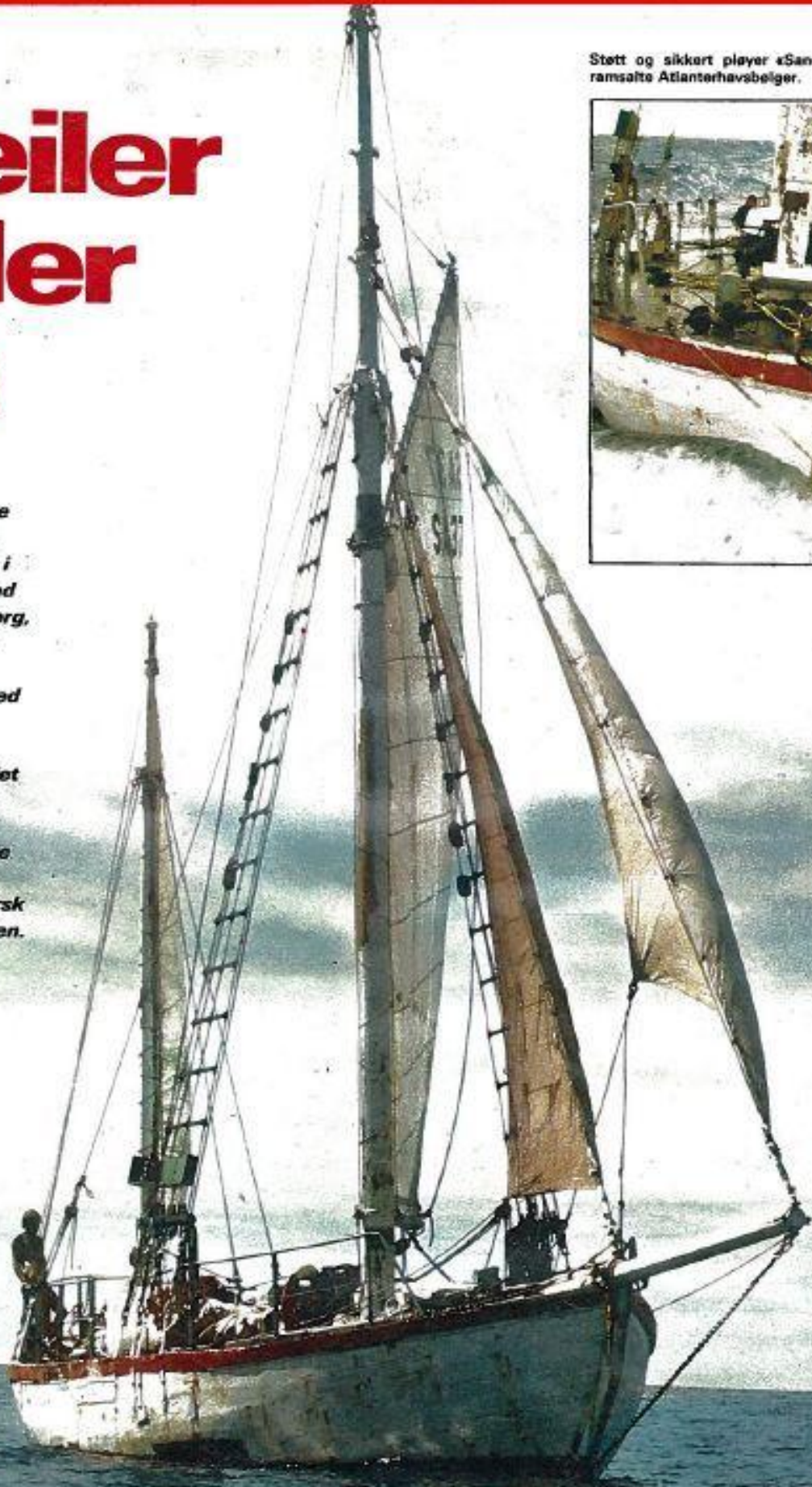
En seiler vender hjem

Etter 40 år i utlendighet kunne redningsskøyta «Sandefjord» føres hjem til sin søskenflokk i gamlelandet av en stolt og glad skøyteveteran – Erling Brunborg, som vant seg utallige lesende venner med skildringen av eventyrferden jorden rundt med «Rundø».

Her er den uforbederlige «tramp» igjen på plass med det gyngende dekket av en Colin Archer-skøyte under fottene, og beretter på sitt sjarmerende og slentrende vis om hvordan han berger et stolt stykke norsk sjøfartshistorie fra undergangen. Vi følger «Sandefjord» fra Mystic Seaport hjem til stormende familievølkost i Sandspollen.

Tekst og foto:

Erling Brunborg

«Sandefjord» ble bygd i 1913 i Risør. For Redningsselskapet bar hun nummeret 28 i rekken av bause båter som gjorde Colin Archers navn kjent. Det er ikke mange igjen av disse gamle redningsskøytene. Etter hvert som de måtte vike plassen for nyere og større båter, ble de fleste kjøpt av utlendinger og seilt til fremmede havner. Særlig hyggelig er det å få «Sandefjord» hjem igjen. Hun ble berømt på toktet med jordomseileren Erling Tambs.

Det er for godt til å være sant. Kanalen ligger akter. I mykt nattemørke har vi listet oss forbi Dungeness og Dover og krysset løype med dusinvis av ferjer før «Sandefjord» i soloppgangen kluget opp mellom sandbankene mot Nordsjøen.

Fyret på South Foreland bleknet og forsvant i anemisk morgendis. Englands klipper blekner med. I denne nye dag plukker vi opp stakeden hjem mot Norge. Skip sør, skip nord — raden av dem i målbevisst kurs. På denne motorveien til Europa kommer en farenfant hinkende hjem langs grøftkantene.

En Olsen Ugelstad sværing stryker forbi sørover. Bulkcarrier, foreslår morgenvakten og vinker meget patriotisk og forgyves. Der på broen har vakten intet blikk for et grått, lite nøtteskall som vi. Hvem kan vel fatte at denne lappede plimsoller av en skøyte med sør-afrikansk nummer i seilet er et stykke Norge hjem fra havet etter 40 år.

Det damper opp luken. Kaffevannet er klart. Jeg hiver ut dorgesnøret der vi plukker opp fart mot Noord Hinder fyrskip et sted der forut hvor flaskehalshen vider seg ut.

Min unge, amerikanske venn Steve og jeg fråtser en uke i makrell, stekt,

kokt eller røkt i sotrøret over vedovnen. En sky av havhest, krykkjer, tyvjo og andre røvere henger etter oss i eskorte hjem mot Sørlandet.

Nå frisker siste natten på med regnisk i bygene der vi skjener slalåm mellom drivgarnfiskernes flakkende lykter over Jyske Rev.

Dette er til å danse av, at vi har fått den lekke, gamle skøyta hjem igjen. Om noen timer skal landet dukke opp forut gjennom grøveggen. Solen leker spøkelse i disen — akkurat lenge nok til at jeg får et par skudd med sekstanten på en utvasket horisont — nok til at jeg vet hvor Oksøy er og at det blir en øl på Ernst før sol går ned.

Fra nå av er det bare Blindleia og de stille stier bak holmer og skjær hjem til Oslo.

«Sandefjord» har «gjort» Atlanteren for syvende gang. Dette eventyret begynte i april. Og det begynte i luften — der jeg glante storøyd henover de utallige seter i den veldige hallen som var vommen i Jumbo-jet «Huge Viking».

Vi ristet Kastrup av hjul og sinn. En sving ut over Kattegat — så var vi på kurs. Jeg så gjenkjennende ned på Limfjorden, som langsomt taptes akter.

Skylaget sluker alt der nede. Den store fuglen seiler badet i solskinn. Bare englene flyr høyere enn oss. Jeg brer meg henrykt over hele raden av seter; og spaserer en formiddagstur gjennom det store skipet. De smilende, søte flyvertinnene i grønne uniformer triller forfriskninger fram. Snart sitter vi pirkende i våre lunsjbrett vel ti kilometer over Nordsjøen, med det fjerne, forjettende Amcrika som mål engang i kveldingen.

Det blir en lang dag — for vi flyr halvt om kapp med solen. Skal jeg klype meg selv i baken og forstå at alt dette er sant? Det er bare gått fire dager siden jeg fikk første tipset om at den gamle redningsskøyten «Sandefjord» ligger og råtner i en eller annen krok i Connecticut.

Nyheten gikk som ild i tørt gress mellom seil-gutter og -jenter. Dette var noe for Colin Archer-klubben — dette var noe for skipper skuteløs. Den skipperen var jeg.

Telexer gjennom et vennligsinnet skipsrederi tikkete sine beskjeder. Igjen

skulle en redningsskøyte reddes. Her måtte handles — raskt.

Jeg grep den røde telefon og ba om Amerika. Et øyeblikk — hold on!

En behagelig, engelsk stemme forsikrer at han er Patrick Cullen. At han ti år tidligere hadde funnet henne med sølevann en fot over dørken i Durban, at han gjennom to år hadde seilt jorden rundt med henne, at han uten blygsel elsker henne mer enn noensinne — og at han heller vil se henne senkes i havets dyp enn å gi henne over i urette hender.

Han vil at gamle «Sandefjord» nå skal hjem til Norge.

Vi liker hverandres stemmer.

Et slags forbund sluttet over havet — i elleve minutter for kroner 254. Aldri har jeg brukt andres penger bedre.

Jeg legger røret på og vet at denne Patrick har akseptert meg som overtager av sin gamle elskerinne.

Ja, «Sandefjord» skal hjem til Norge — til godt selskap med sine gamle søstre — «Stavanger», «Christiania», «Liv», «Cara», «Rundø» og de andre, kjære jentene våre.

Bevisst foret jeg Patrick med sann romantikk gjennom disse elleve minuttene — hvordan Carl Emil Petersen og jeg hadde møtt henne da vi kom til Cape Town med «Rundø» — dengang en lubben pike var skipper om bord. Visst ble jeg glad i piken og «Sandefjord». Det var natt på dekket, sommer og stjerner over — og avskjed dagen etter. «Rundø» måtte videre. Vi var på hjemvei og hadde vår og sevje i årene.

«Sandefjord» skulle selges også dengang. Piken ville jeg skulle kjøpe. Jeg hadde skylapper og tenkte bare på Norge i Sørlands-sommer. Piken og «Sandefjord» taptas akter under Taffelberget.

Forut St. Helena — og pikene i Norge — med tynne tøyler mellom seg og den lyse luft.

Vi seilte «Rundø» langs sommerkysten — med pikene vi lenge hadde lengtet mot.

Et nesten formelt julekort meddelte: «Sandefjord» var solgt. Happy X-mas. Undertegnet piken Pat.

Tre-fire år senere var jeg en tur innom Nevlunghavn og intervjuet

Forts. side 53

Første juli satte «Sandefjord» seil fra Connecticut-kysten. (Foto Brunborg)

Fortsettelse fra s 11

den gamle ørn – Erling Tambs – som 36 år tilbake seilte ”Sandefjord” ned til Cape Town – hvor han solgte henne.

”Sandefjord” gjorde kolbøtte på den turen – mistet en mann og mesanmasten, karret seg i havn og ble shipshape igjen.

Erling Tambs – han er seilt av sted for godt nå – hadde blå øyne med den uutgrunnelige fjernhet som gir deg tanker om den evige horisont som skritt for skritt, mil for mil – lokker deg etter seg. I sine siste år var han også kunstmaler, og aldri mistet han horisonten.

Det kommer tilbake til meg nå – her jeg sitter og hutrer litt i den råkalde salongen i ”Sandefjord” og strir med en skrivemaskin som aldri har hørt om norske bokstaver.

Herregud, hvor kaldt det har vært. Jeg har ingen ovn. Første natten frøs vannet i byssa. Neste silte regnet ned til meg gjennom utallige steder i dekket. Jeg klamrer et ullteppe rundt meg og hungrer etter vår og varme kvinner.

Erling Tambs er vel den eneste nordmann som er særlig kjent som seiler her ute i kanten av havene.

Det var Garibaldi den het – losskøyta som ble ”Teddy”. Boken om seilasen ble oversatt til havspråk og kjent av alle seilere. Jeg tenker på andre havets eventyrere – undres plutselig hvor det er blitt av Per Tangvald – som omseilte denne appelsinen vår med 32-foteren ”Dorothea” og den deilige piken Simonne. Han skrev boken ”Seagipsy” – som aldri kom ut på norsk. Sist jeg hørte fra deg, Per, var da du støtte mot en drivende tømmerstokk i Det karibiske hav, mistet båten, reddet deg selv i en syv fots finerylle og begynte å bygge ny båt – der pepperen gror – i Cayenne, i Fransk Guyana.

Jeg kommer alltid på avveier. Derfor sitter jeg vel også her i Mystic Seaport, Connecticut.

Jeg har latt meg henføre av navnet Erling Tambs og annen sjøromantikk. Skulle jeg fortsette, ville jeg antagelig fortelle historien om Lilleruth og Jul – som med redningsskøyten ”Stavanger”, uten syn av land – navigerte seg inn til New York ved hjelpen av strømmen av brukte preventiver fra Hudson River.

La meg nå stige opp tilbake til jumbojet ”Huge Viking” og vær seilas ti tusen meter over Atlanteren – der jeg sitter og hater litt mitt perfekte SAS catering brett – og elsker den deilige, grønne kvinnesak som kommer med det. Mine tanker er delvis alt syv timer forut, i en ukjent havn i Connecticut.

Jeg vet også at sånn omtrent nå ligger moderlandet Island under skylaget. Hit seilte Ingolfr med høgsetestolpene sine – herfra seilte min mor som 18 års pike med Bergenskes ”Lyra”. Her under meg et sted – mellom de grønne liene i Reydarfjördur – lekte mine onkler et par mannsaldre tilbake.

Skylaget ligger tett. Ikke engang Vatnajökull får vinket oss en hilsen. Dessuten glir nå plasthinner ned over vindusgluggene – som de gule øyehinner forteller at en trett, gammel ugle vil sove. Vi skal ikke sove – vi skal se film. Dette er virkelig en introduksjon til Amerika. Jeg vet vi nærmer oss Grønland. Det er en film om bankran; skudd i siden på en vakker pike, som dør med godt rødt blod i munnvikene. Tøffe gutter overtar, vi får mer blod og til slutt den helt fineste jenta uten blod i det hele tatt.

Vi lar plasthinnene gli opp igjen og får lettet en scotch on the rocks.

Grønland er der – meget snart. Jeg ser pakkisen samles – først med vide renner av blå sjø mellom – så tetner den til en jevn, hvit flate. Jeg sitter klistret med nesen til plastruten og undrer om jeg ville ha øynene en sel der nede hvis den hadde hatt et deplament på et tusen tonn og vært større enn denne vikingen jeg sitter i.

Dette er eventyret selv. Her slet Nansen og Sverdrup seg i land. Fjernt over sky- og tåkelag ser jeg nå randen av nunataker og svangre breer – før skylaget igjen sluker det hele.

Over Davis-stredet letter igjen sky-sløret. Isen ligger tett her. Vi kutter inn over snøpisket labradorkyst nord for Saglek. Har jeg fløyet her før? Ja, men det var i en liten Otter og sommerstid. Og det var lavt over kyst og fjorder. Helge Ingstad satt der og stirret ned, med øynene letende etter et mønster av tufter hvor de gamle grønlandinger kunne ha tømret seg sin tapte fremtid. Men det var først på Newfoundland at Helge til slutt fant sine tufter. Gamle Helluland glir akter så forbydende som lif hin Hepne aldri kan ha sett det.

Jeg vet jeg skal sove om bord i natt. ”Sandefjord” har en elsker på vei. Aldri kan jeg ha levet mer intenst enn i dette døgn. Jeg speider gjennom gluggen etter spor av mennesker i dette ytterste øde. Endelig etter en ny time ser jeg en tynn strek i nord-sør retning. Jeg vet det er en vei – kanskje er det den julenissen bruker. Den brer seg til et større, geometrisk mønster i terrenget, en første by i Canada. Der bor menneskene – ti kilometer under meg. Flyet er så guddommelig høyt oppe at vi langt fra kan skille ut biler på highwayen. Jeg ser en jarnbane, men selv et tog blir for smått for øynene.

Jeg tenker på dette havet akter – Atlanteren – som vi har overseilt uten at solen ennå har gått ned. Hjemover med ”Sandefjord” vil jeg med gunstige vinder regne minst en måned. Men før det vil jeg vente på vår og varme.

Vi er guder her oppe i ”Huge Viking” og min grønne engel kommer med regningen.

-Montreal under to the left, annonserer kaptein Nilsen. I dette sirlige mønster av gater og kvartaler finner jeg intet som minner om de fjerne dager da Carl Emil og jeg gikk i land som boms fra gamle ”Orania” og startet på vår lange hike vest mot Rocky Mountains – og hva vi aldri tapte i tankene – Vestkysten og Stillehavet. Jeg nekter å tro at dette er byen hvor vi 25 år tilbake spanderte 14 cent hver på trikken – for å komme oss ut på veien og finne en snill bilist. Disse 28 centene var vel forresten den største transportutgiften vi hadde på den turen. Det skal nok bli andre boller å få rustet råtne ”Sandefjord” klar for seilas.

Så er Amerika her. Boston er under. Kjente forresten engang en fin jente fra... men så er alt Boston bak oss. Rastløshet rasler mellom setene i ”Huge Viking”. Mennesker samler sine ting. Vikingen senker seg ned for Kennedy Airport. Vi kan se bildene nå, glitrende strømmer av dem. Jeg grøsser ved tanken på noen form for stopp i denne metropolen. Jeg slipper.

En beskjed venter meg der jeg smiles farvel av min pike – jeg er ”booked” på et ”Pilgrim”-fly opp til New England-kysten sånn vel etter mørkningen.

Jeg samler mine ”goodies” i de to hender min mor ga meg og finner min vei. Jeg vil ikke se noe av New York – og min eneste tanke er at jeg skal få sove om bord i natt.

Jeg er trett etter fire dagers intens spenning og full av kjærlighet for dette eventyret.

Nok en grønn pike finner jeg – hun er engelen som har med ”Pilgrim Airways” å gjøre. I trygghet setter jeg bort mitt lille *habengut* av nautiske ting og har tid til en vodka-tonic før det lille, uhøytidelige flyet med fjorten mennesker og en nordmann tar av i mørket – mot målet ”Sandefjord” der et sted oppe på New England-kysten. I natt skal jeg sove hos henne.

Og det var en sann svir å se New York, Manhattan og alle deres millioner lys tapes akter. Bare vennlig

gløder det i små levesteder for mennesker under oss på Long Island – endelig skumstripen av brenning der vi seiler ut over sundet. Vi krysser kurs med et par små slepebåter som bakser seg frem med sine mørke lektere. Jeg er bare lykkelig og omtrent frelst i min tro. Jeg vet at innen tyve minutter lander jeg på en vennligsinnert kyststripe – og en kar hvis stemme ennå sitter med trygg glede i mine ører står der klar til å ta meg til ”Sandefjord”.

Vel et dusin timer etter Kastrup dumper vi ned for landing i Connecticut. *Patrick Cullen* er en stor kar med ”Sorte-Bill”-skjegg. Han er sør-afrikaner fra Natal. Og det var som sagt han som fant ”Sandefjord” og reddet henne fra en sørgelig skjebne i havnen i Durban – et par år etter min lille flirt med henne i Cape Town i 1960.

I løpet av to år og Gud vet – og neppe Patrick – hvor mange tusener av dollar hun suget inn i sine nye planker og rigg – ble hun igjen en stolt dronning av de store hav.

Hun seilte vår egen, litt late rute med passaten vestover – over Atlanteren, Stillehavet og Det indiske hav – ”hjem” til Durban. Hjemmehavn er der skip og skipper er lykkelige uten å råtne for meget i spanter og sjel.

Jeg tenkte et øyeblikk før jeg reiste over at jeg kanskje skulle rope om hjelp til Onkel Anders og han som selger skipsmaling der hjemme i Sandefjord. I alle fall skal hun nå til hjemlig kyst under egne seil.

Patrick har virkelig sterke følelser når det gjelder denne skuta han har levd med i ti år. Han gråter nesten da han etter overtagelsen kommer ned og ser og hører smelle i ennå litt vinterlig vind.

Nå får sannelig våren se å bryte løs og jeg få gjort noe. Påskeliljene er iallfall på vei.

Perkins-motoren har fått seg nytt batteri, ankerspillet en oppmykning med hammer og smørefett, og revne forseil er pakket klar for presenningmakeren.

Patrick flyr til Japan i morgen for å overta en 100 fots yacht. ”Sandefjord” og jeg vil savne ham. Men vi skal alle alltid videre i ymse retninger – med eller mot vinden.

Derfor har skutene våre kjølt.
(Forts. neste uke)